

Petycja w sprawie ochrony źródeł wody pitnej na czesko-polsko-niemieckim pograniczu

Miejscowościom na obszarze Kraju Libereckiego grozi utrata wody pitnej dla blisko 30000 mieszkańców. Źródłom wody zagraża dotychczasowa działalność i planowane powiększenie polskiej kopalni węgla brunatnego Turów. Rozległa kopalnia węgla brunatnego wpływa negatywnie na jakość życia mieszkańców na czeskim pograniczu, przede wszystkim poprzez takie niekorzystne zjawiska, jak hałas związany z działalnością kopalni, ilość pyłu zawieszonego, do którego dołączają się emisje z przyległej elektrowni Turów, wykorzystującej węgiel brunatny, pęknięcie ścian nieruchomości i utrata ich wartości z powodu niestabilności gruntu, a także obniżanie się poziomu wód podziemnych i związane z tym wysychanie studni. Wiele miejscowości w regionie nie jest podłączonych do centralnego wodociągu i dlatego mieszkańcy są skazani tylko na własne studnie lub wspólnie użytkowane odwierty. Kopalnia Turów ma koncesję na wydobycie ważną tylko do kwietnia 2020 roku, jednak jej zarządca zabiega teraz o przedłużenie koncesji do 2044 roku. Jednocześnie kopalnia ma być powiększona i zbliżyć się na 150-200 m do granicy z Republiką Czeską, przy czym najbliższa czeska miejscowość Uhelná znajduje się zaledwie 1000 m od czesko-polskiej granicy. W przypadku przedłużenia wydobycia do 2044 roku istnieje poważna groźba utraty wody pitnej dla blisko 30000 mieszkańców czeskiego pogranicza. W trwającym procesie udzielania pozwolenia na przedsięwzięcie dochodzi do naruszania prawa europejskiego, a konkretnie Dyrektywy SEA (w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko), Dyrektywy EIA (w sprawie oceny oddziaływania na środowisko przedsięwzięć), Ramowej Dyrektywy Wodnej i porozumienia paryskiego w sprawie zmian klimatu.

Składającymi są Kraj Liberecki, miejscowości Bílý Kostel nad Nisou, Černousy, Dětrichov, Frýdlant, Heřmanice, Hrádek nad Nisou, Chotyně, Chrastava, Kunratice i Višňová, które leżą w bezpośrednim sąsiedztwie kopalni, a także Greenpeace Republika Czeska (dalej zwani tylko „składającymi”). Ponieważ w regionie Liberca w szybkim tempie znika woda ze studni i ubywa jej na terenach, które otaczają miasto, a wielu mieszkańców już teraz cierpi na brak wody w studniach, składający mają uzasadnione obawy, że jeśli zostanie wydane pozwolenie na realizację planowanego powiększenia i pogłębienia kopalni, wodę utraci około 30000 mieszkańców z miejscowości, których dotyczy to niekorzystne zjawisko. Dlatego też składający zwracają się do Komisji Petycji Parlamentu Europejskiego z wnioskiem, **aby niżej podane fakty zostały zbadane przez Komisję Petycji** na poziomie Unii

Europejskiej. Składający przede wszystkim domagają się, aby Komisja Petycji zgodnie z art. 216 i nast. Regulaminu obrad Parlamentu Europejskiego:

- zażądała od Komisji Europejskiej, aby wstępnie zanalizowała petycję i udzieliła informacji o stosunku petycji do odpowiednich przepisów UE,
- zorganizowała misję badawczą na obszarach Republiki Czeskiej, Polski i Niemiec, na których występują zniszczenia spowodowane przez działalność kopalni węgla brunatnego i elektrowni Turów i na jej podstawie przyjęła zalecenia, których istotą byłoby zminimalizowanie oddziaływania kompleksu Turów na zdrowie ludzi i środowisko,
- ze względu na wyraźny element transgraniczny kopalni Turów, który polega przede wszystkim na negatywnym wpływie na stosunki wodne w sąsiedniej Republice Czeskiej i Republice Federalnej Niemiec, ale także na negatywnym wpływie działalności kompleksu na klimat globalny, **omówiła** problematykę wydobycia i spalania węgla brunatnego **publicznie na posiedzeniu plenarnym Parlamentu Europejskiego,**
- podjęła inne odpowiednie działania, których celem byłoby zminimalizowanie wpływu kopalni i elektrowni Turów na zdrowie ludzi i środowisko, przede wszystkim w odniesieniu do wód podziemnych zdatnych do picia.

1. Szczegółowe informacje o planowanym przedsięwzięciu

Zarządcą kompleksu energetycznego Turów¹ jest polska spółka Skarbu Państwa PGE (Polska Grupa Energetyczna). Kopalnia Turów znajduje się w południowo-zachodniej części województwa dolnośląskiego na obszarze polskiej gminy Bogatynia w pobliżu granicy z Republiką Czeską i Republiką Federalną Niemiec. Co roku wydobywa się tutaj średnio 7 milionów ton węgla brunatnego². W kolejnych latach planowane jest znaczące zwiększenie wydobycia do 11 milionów ton. Oprócz kopalni węgla brunatnego w skład kompleksu wchodzi także Elektrownia Turów której moc wkrótce osiągnie 2000 MW³, która spala węgiel ze złoża Turów. Funkcjonowanie Elektrowni Turów jest zatem nieodłącznie związane z wydobyciem węgla brunatnego w przyległej kopalni.

Wydobycie i spalanie węgla brunatnego w okolicy kompleksu Turów wywiera długotrwale szkodliwy wpływ na teren Republiki Czeskiej. Obszar ten, sięgający do czeskiego i niemieckiego pogranicza, z powodu wysokiego poziomu zanieczyszczenia środowiska nazywa się Czarnym Trójkątem.⁴ Największe szkody ponoszą przede wszystkim źródła wody i na przyszłość są także najbardziej zagrożonym elementem środowiska, głównie pod względem ilościowym.

Jak podano wyżej, spółka PGE zabiega o przedłużenie eksploatacji złoża węgla brunatnego w kopalni co najmniej do 2044 roku. 21.01.2020 Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska we Wrocławiu wydała decyzję środowiskową umożliwiającą starania o koncesję wydobywczą dla odkrywki Turów do 2044 roku⁵. 23.01.2020 Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska we Wrocławiu wydała obwieszczenie w sprawie nadania rygoru natychmiastowej wykonalności decyzji środowiskowej z 21.01.2020 roku⁶. Dno wyrobiska ma być zgodnie z dokumentacją TEIA pogłębione nawet o 30 metrów poniżej poziomu Morza Bałtyckiego, a powierzchnia wyrobiska ma być powiększona do granicy Republiki Czeskiej (zob. mapka poniżej).

¹Kompleks energetyczny Turów obejmuje Kopalnię Węgla Brunatnego Turów i przyległą Elektrownię Turów.

²Kontynuacja eksploatacji złoża węgla brunatnego Turów - raport o oddziaływaniu na środowisko, str. 8.

³PGE: Kontynuacja eksploatacji złoża węgla brunatnego Turów – Raport o oddziaływaniu na środowisko. Bogatynia, lipiec 2019, str. 7 czeskiego tłumaczenia (w uwagach pod linią dalej zwany tylko „**Raportem EIA**”).

⁴[https://en.wikipedia.org/wiki/Black_Triangle_\(region\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Black_Triangle_(region)).

⁵ Obwieszczenie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 21.01.2020

<http://bip.wroclaw.rdos.gov.pl/obwieszczenie-regionalnego-dyrektora-ochrony-srodowiska-z-dnia-21-stycznia-2020-znak-woos-4235-1-2015-54>

⁶ Obwieszczenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska z dnia 23 stycznia 2020 r., znak WOOS.4235.1.2015.56, w sprawie nadania rygoru natychmiastowej wykonalności decyzji z dnia 21 stycznia 2020 r., znak: WOOS.4235.1.2015.53, o środowiskowych uwarunkowaniach dla przedsięwzięcia polegającego na kontynuacji eksploatacji złoża węgla brunatnego „Turów” <http://bip.wroclaw.rdos.gov.pl/obwieszczenie-regionalnego-dyrektora-ochrony-srodowiska-z-dnia-23-stycznia-2020-znak-woos-4235-1-2015-56>

W celu złagodzenia przyszłego negatywnego oddziaływania przedsięwzięcia na jednolite części wód na obszarze Republiki Czeskiej spółka PGE zaproponowała zbudowanie tzw. przesłony przeciwfiltracyjnej, podziemnej bariery hydraulicznej w warstwie wodonośnej między pokładami węgla, która w idealnym przypadku miałaby służyć jako odpowiedni środek łagodzący (działanie minimalizujące) w celu zminimalizowania wyżej wymienionych negatywnych wpływów przedsięwzięcia na regionalne stosunki wodne. **Konkretna forma i praktyczna realizacja bariery przeciwfiltracyjnej jak dotąd wywołuje jednak więcej pytań niż daje odpowiedzi, dlatego składający nie są przekonani co do jej faktycznej skuteczności (bardziej szczegółowo, zob. niżej).** Republika Czeska będzie zatem musiała już teraz prewencyjnie przystąpić do realizacji własnych działań naprawczych, które polegają na zbudowaniu zastępczej infrastruktury do zaopatrywania w wodę pitną dla miejscowości zagrożonych przez przedsięwzięcie. Nie można bowiem czekać do chwili, gdy potwierdzą się racjonalnie uzasadnione wątpliwości składających co do niedostateczności działania minimalizującego i mieszkańcy regionu Frýdlantsko zostaną pozbawieni dostępu do wody pitnej. Koszty zbudowania zastępczej infrastruktury do zaopatrywania w wodę pitną osiągną wysokość co najmniej 1,3 mld CZK. **Gdyby eksploatacja złoża Turów nie była kontynuowana, składający w ogóle nie musieliby zajmować się zapewnieniem zastępczego źródła wody pitnej.**

2. Bardziej szczegółowo o negatywnym oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko

2.1. Wpływ na stosunki wodne

Złoża węgla brunatnego występują w pokładach węglowych niskiej jakości w skałach osadowych.

Dlatego w kopalniach odkrywkowych węgla brunatnego podczas wydobycia zwykle występuje problem z dużą ilością wód podziemnych. Konieczność odwadniania na bieżąco tego typu kopalni przy ich eksploatacji powoduje regionalny odpływ wód podziemnych w stronę kopalni, co może prowadzić do wytworzenia regionalnego stożka depresyjnego.

W przypadku powiększenia kopalni Turów regionalne odwadnianie będzie na tyle silne, że może potencjalnie wpłynąć nie tylko na populację obszarów chronionych i ekosystemy w województwie dolnośląskim, ale także na sąsiednie Republikę Czeską i Republikę Federalną Niemiec.

Najwięcej zmartwień przysparza składającym negatywne oddziaływanie powiększenia wydobycia na odwadnianie ujęć wody pitnej w miejscowości Uhelná. Uhelná znajduje się na terenie Republiki Czeskiej i po powiększeniu kopalni będzie oddalona tylko o 1200 m od granicy kopalni. **Ujęcie wody Uhelná jest podstawowym źródłem wody pitnej dla mieszkańców z okolicznych miejscowości.**⁷ Spółka PGE w dokumentacji udostępnionej w ramach transgranicznej oceny oddziaływania na środowisko (dalej TOOŚ) podaje, że **jeśli w latach 2020-2044 wystąpi długotrwała susza**, co ze względu na postępującą zmianę klimatu jest wysoce prawdopodobne, **odwadnianie kopalni Turów spowoduje prawdopodobnie konieczność zmniejszenia poboru wody pitnej, pochodzącej z tego źródła.**⁸ Zgodnie z ustaleniami specjalistów negatywny wpływ kopalni Turów na stan ilościowy wód podziemnych w regionie Frýdlantsko przejawia się już obecnie⁹, a pozwolenie na realizację przedsięwzięcia doprowadzi do dalszego pogorszenia tej sytuacji. Nie chodzi tylko o ustalenia czeskich specjalistów, ale także o ustalenia wspólnej czesko-polskiej komisji.¹⁰ W najbardziej aktualnym Raporcie na 2018 rok podano, że *„prace wykazały jednoznaczne oddziaływanie na obszar RCz w następstwie wydobycia w kopalni Turów. Maksymalne spadki poziomu wód podziemnych w kolektorach trzeciorzędowych na czeskim terytorium w całym okresie obserwacji (1982-2018) wynoszą 50-60 cm, w kolektorach czwartorzędowych w całym okresie prowadzenia pomiarów (1962-2018) wynoszą ok. 20 m.”*¹¹

⁷Zob. Severočeská vodárenská společnost, Projekt Turów. Dostępne online: <https://www.svs.cz/cz/verejnost/vyznamne-proieky/projekt-turow/>.

⁸PGE: Raport środowiskowy, str. 168 czeskiego tłumaczenia.

⁹SKOŘEPA, Jaroslav: 2011 Wspólny monitoring na obszarze oddziaływania kopalni Turów na terytorium RCz, raport na 2011 rok AQUATEST a.s., Zamawiający: Ministerstwo Środowiska. Dalej, VANĚK, Jiří, NOL, Ondřej: Wpływ wydobycia w polskiej kopalni Turów na stosunki hydrologiczne i hydrogeologiczne w południowej części Kotliny Żytańskiej i w jej okolicy, <http://kongres2014.tul.cz/index.php/hig/2014/paper/view/36> a PORŠ Evžen, KASAL Rostislav i ANDERLOVÁ Blanka: Ocena oddziaływania planowanego zwiększenia eksploatacji złoża Turów na zaopatrywanie w wodę pitną oraz odprowadzenie ścieków na obszarze zarządzanym przez FVS, a.s. oraz projekt powiązanych działań, październik 2015, dostępne online: http://www.fvs.cz/doc/doc_9.pdf.

¹⁰Wspólny czesko-polski monitoring poziomu wód podziemnych w rejonie kopalni Turów i na terytorium RCz. Grudzień 2018, str. 40.

¹¹Wspólny czesko-polski monitoring poziomu wód podziemnych w rejonie kopalni Turów i na terytorium RCz. Grudzień 2018, str. 40.

Innymi słowy, **na istniejące źródło wody pitnej w miejscowości Uhelná już w przeszłości zdecydowanie negatywny wpływ wywierało wydobywanie w kopalni Turów, a w przypadku realizacji przedsięwzięcia będzie musiało być zastąpione do 2044 roku zastępczym źródłem wody pitnej**, które w odróżnieniu od Uhelnej będzie mogło zapewnić tutejszym mieszkańcom bezpieczne i stabilne źródło wody pitnej. Zgodnie z analizą Północnoczeskiej Spółki Wodnej (Severočeská vodárenská společnost) z 2015 roku koszty zapewnienia infrastruktury wodnej z innego źródła wody przekroczą 800 milionów CZK.¹² Nowsze analizy uwzględniają **powiązane koszty inwestycyjne strony czeskiej w wysokości 1,3 mld CZK**.¹³ Spółka PGE jest jednak bardziej wstrzeźliwa przy ocenie negatywnego oddziaływania przedsięwzięcia na czeski obszar przygraniczny, nie uwzględnia specjalistycznych ustaleń, przedkładanych przez czeską stronę, dotyczących oddziaływania kopalni na stosunki wodne w kraju libereckim i odmawia ponoszenia za te negatywne następstwa jakiegokolwiek odpowiedzialności finansowej.¹⁴

Najbardziej problematycznym i spornym wydaje się pod tym względem wpływ przedsięwzięcia na poziom wód podziemnych na południowo-wschodnim przedpolu planowego powiększenia wyrobiska (szczególnie na obszarze na wschód od Uhelnej). Spółka PGE nie przeprowadziła w tym rejonie żadnego realnego monitoringu poziomu wód podziemnych i oparła swoje ustalenia dotyczące wpływu przedsięwzięcia na wody podziemne na tym terenie na obliczeniach modelowych przeprowadzonych na podstawie programu komputerowego.¹⁵ Kraj Liberecki i ogół społeczeństwa w trakcie procedury oceny oddziaływania na środowisko wielokrotnie zwracali uwagę na fakt, że chodzi o **niedający się zaakceptować stan, gdy spółka PGE nie zna stosunków hydrologicznych, panujących na obszarze, najbardziej zagrożonym przez oddziaływanie przedsięwzięcia**. Spółka PGE bagatelizuje jednak te zastrzeżenia i niezgodnie z zasadą ostrożności zadawała się w ramach TEIA tylko modelowymi obliczeniami dotyczącymi oddziaływania przedsięwzięcia.¹⁶

Inny z negatywnych wpływów przedsięwzięcia na środowisko wiąże się jego przewidywanym negatywnym **oddziaływaniem na ekosystemy wodne, głównie na ciek wodne, jeziora, zbiorniki wodne, mokradła i gleby**. Raport środowiskowy w tym zakresie podaje, co następuje: *„Szczególne znaczenie zyskuje pod tym względem wpływ odwadniania na cenne ekosystemy, podlegające ochronie, zależne od wody. W ich przypadku **także ograniczona***

¹²Zob. Severočeská vodárenská společnost, Projekt Turów. Dostępne online:

<https://www.svs.cz/cz/verejnost/vyznamne-projekty/projekt-turow/>

¹¹ <https://www.mesto-frydlant.cz/cs/obcan/archiv/archiv-2018/frydlantsko-se-na-moznou-ztratu-vody-kvuli-turowu-dobre-pripravuje.html>.

¹³Zob. np. odpowiedź zarządu spółki PGE z dnia 29.05.2019 r.: *„For many years the influence of the Turów open pit mine on underground water resources has been monitored by Polish-Czech and Polish-German teams of specialists. The monitoring network consists of about 550 boreholes and test results confirm that the mine does not cause the drainage of potable water intakes located in the Czech Republic.”* Dostępne online na:

<https://www.gkpge.pl/Investor-Relations/Current-reports/20-2019>.

¹⁴PGE: ODOWIEDŹ NA PISMO 70314_Liberecký kraj, str. 3.

¹⁵PGE: ODOWIEDŹ NA PISMO 70314_Liberecký kraj, str. 3.

¹⁶PGE: Raport EIA, str. 265 czeskiego tłumaczenia.

depresja przekraczająca 0,5 m może prowadzić do nieodwracalnych zmian.¹⁷

2.2. Wpływ na stabilność podłoża geologicznego

Znaczący ubytek wód podziemnych spowodowany przez stożek depresyjny powstały wskutek odwadniania kopalni Turów wpływa na stabilność powierzchni na obszarze Republiki Czeskiej i Republiki Federalnej Niemiec. Stożek depresyjny spowodowany przez kopalnię Turów negatywnie wpływa na źródła wody w miejscowości Uhelná, jak wynika między innymi z Raportu o wspólnym monitoringu na obszarze oddziaływania kopalni Turów na terytorium RCz z roku 2008.¹⁸ Raport przedstawia wyniki czesko-polskiego monitoringu poziomu wód podziemnych w południowej części Kotliny Żytawskiej i jednoznacznie dowodzi oddziaływania na terytorium RCz w następstwie wypompowywania wody w kopalni Turów. Jeśli zostanie udzielone pozwolenie na eksploatację złoża w kopalni Turów do 2044 roku, będzie to nadal negatywnie wpływało na stabilność powierzchni na czeskim pograniczu.

Oczekiwane pionowe przesunięcia gleby w okolicy planowanego powiększenia kopalni¹⁹ mogą mieć wpływ na budynki znajdujące się na południe i na południowy zachód od kopalni. Chociaż w rozdziale 14.3²⁰ przetłumaczonej na język czeski raportu środowiskowego stwierdzono lakonicznie, że nie przewiduje się zniszczeń budynków na terytorium Republiki Czeskiej, to na podstawie informacji na str. 51 niniejszej dokumentacji można wnioskować, że **wpływ na obiekty budowlane na południu może się przejawiać także na obszarze Republiki Czeskiej.** Konkretnie stwierdzono tam, że: „*W południowym rejonie przedpola wyrobiska głębinowe odwodnienie nadkładu spowoduje osiadanie podłoża*”²¹ Takie same informacje można znaleźć na str. 473 raporcie środowiskowym w oryginalnym brzmieniu (tzn. w nieprzetłumaczonym rozdziale 14.1). **Już dotychczasowy spadek poziomu wód podziemnych spowodował zmianę właściwości mechanicznych gruntu w podłożu fundamentowym domów mieszkalnych w przygranicznych miejscowościach, np. Oldřichovie na Hranicích, gdzie pod wpływem działalności kopalni już w przeszłości popękały ściany nieruchomości.** W latach 1980-2014 w Oldřichovie na Hranicích teren obniżył się w przybliżeniu o 120 mm.²²

Opisany wpływ pionowego przesunięcia gruntów i niestabilności podłoża geologicznego, razem z wpływem kopalni na estetyczną wartość krajobrazu, doprowadzi do zasadniczego spadku wartości nieruchomości w bliskiej i dalszej okolicy kopalni. Oddziaływanie to można zademonstrować na przykładzie osady

¹⁷PGE: Raport EIA, str. 265 czeskiego tłumaczenia.

¹⁸<http://invenio.nusl.cz/record/118929?ln=cs>.

¹⁹PGE: Raport środowiskowy, str. 199 - 203 czeskiego tłumaczenia.

²⁰Op. cit. Rozdział 14.3 Analiza oddziaływania na majątek materialny na terytorium Republiki Czeskiej, str. 214.

²¹Op. cit., str. 51.

²²PGE: ODPOWIEDŹ NA PISMO 70314_Liberecký kraj, str. 12, ilustracja *Sieć reperów wysokościowych kopalni Turów z izolacjami pionowego obniżania się poziomu terenu w okresie 1980 - 2014*, konkretnie punkty nr 542, 543 i 544.

Uhelná, do której granica kopalni ma się zbliżyć na 1 km i która znajduje się na wzgórzu około 50 metrów powyżej kopalni. Spadek ceny rynkowej nieruchomości może jednak dotyczyć całego obszaru regionów Hrádecko (Hradek nad Nisou) i Frýdlantsko (Ziemia Frydlańska).

2.3. Zwiększone zanieczyszczenie powietrza

Zgodnie z raportem środowiskowym znaczący wpływ zapylenia wystąpi najwyżej w odległości do 1 km od granicy kopalni. Ze względu na to, że miejscowość Uhelná znajduje się właśnie 1 km od przyszłej granicy kopalni, spółka PGE jednoznacznie dopuściła w ten sposób, że **zwiększone stężenie pyłu zawieszonego wraz z przybliżeniem się kopalni o 1 km wyraźnie sięgnie także na zamieszkane obszary Uhelnej.**

2.4. Oddziaływanie na lokalny klimat

Działalność Kopalni Węgla Brunatnego Turów i połączonej z nią Elektrowni Turów zgodnie z ustaleniami specjalistów²³ wpłynie negatywnie na lokalne opady deszczu w Republice Czeskiej. Wynika to z faktu, że elektrownie ciepłownicze, które wykorzystują nowoczesne technologie do obniżenia emisji SO₂ w sposób nieunikniony emitują większą ilość ultradrobnych cząstek o wielkości 1-10 nanometrów. Ultradrobne cząstki emitowane z elektrowni ciepłowniczych zmieniają skład chmur, tak samo jak intensywność i rozkład opadów w kierunku wiatru od strony danego źródła. Konkretnie **dochodzi do zastąpienia częstych lekkich opadów deszczu tylko okresowymi silnymi opadami lub także do całkowitego regionalnego spadku ilości rocznych opadów. Kontynuowanie działalności wydobywczej i powiązanej z nią eksploatacji Elektrowni Turów stanowi między innymi zagrożenie dla lokalnego klimatu, lasów i produkcji rolnej.** W 2010 roku w mikroregionach Frýdlantsko i Hrádecko wystąpiły niszczycielskie powodzie, które zalały 81 miejscowości, pochłonęły życie pięciu osób i zmusiły do opuszczenia domów 2000 osób.²⁴ Powodzie te zostały spowodowane właśnie przez zmianę mikroklimatu związaną z działalnością kopalni i elektrowni Turów.²⁵ W ramach TEIA to negatywne oddziaływanie nie zostało ocenione przez Rzeczpospolitą Polską mimo wielokrotnych upomnień ze strony przedstawicieli czeskiego społeczeństwa.

²³Bezpośrednio w odniesieniu do problemów na terytorium Republiki Czeskiej, zob. np. JUNKERMANN, W., & HACKER, J. M. (2018). Ultrafine Particles in the Lower Troposphere: Major Sources, Invisible Plumes, and Meteorological Transport Processes. *Bulletin of the American Meteorological Society*, 99(12), 2587-2602, <https://journals.ametsoc.org/doi/pdf/10.1175/BAMS-D-18-0075.1>. Na ogólniejszym poziomie (nie bezpośrednio w stosunku do terytorium RCz) problemem zajmują się np. ANDREAE, M. O., & ROSENFELD, D. (2008). Aerosol-cloud-precipitation interactions. Part 1. The nature and sources of cloud-active aerosols. *Earth-Science Reviews*, 89(1-2), 13-41, <https://www.researchgate.net/publication/222558540> Aerosol-cloud-precipitation interactions Part 1 The nature and sources of cloud-active aerosols a TAO, W. K., CHEN, J. P., LI, Z., WANG, C., & ZHANG, C. (2012). Impact of aerosols on convective clouds and precipitation. *Reviews of Geophysics*, 50(2), <https://agupubs.onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1029/2011RG000369>.

²⁴<http://www.ovodarenstvi.cz/clanky/liberecky-kraj-bude-s-obcemi-hledat-moznosti-ochrany-pred-povodni>.

²⁵MUSILOVÁ, Lenka: Dopady důlní činnosti na hydrologický režim v povodí Smědě a Lužické Nisy (Vlivy działalności górnictwa na reżim hydrologiczny w dorzeczu Smědej i Nisy Łużyckiej), dostępne online: https://is.muni.cz/th/pjsll/DP_Musilova.doc.

3. Odnośnie naruszeń prawa europejskiego w trakcie procesu koncesyjnego

3.1. Przedwczesne zakończenie transgranicznego procesu SEA przy wydawaniu pozwolenia na przedsięwzięcie

Zakończona wydaniem 21.01.2020 decyzji środowiskowej procedura TOOS poprzedziła transgraniczna SEA, która dotyczyła oceny oddziaływania zmiany planu zagospodarowania przestrzennego w gminie Bogatynia, w sposób nieunikniony związanej z przedsięwzięciem. Dopiero na podstawie przedmiotowej zmiany planu zagospodarowania przestrzennego można byłoby powiększyć obszar eksploatacji złoża Turów tuż do granicy z Republiką Czeską. Dnia 28 maja 2019 r. Rada Miasta Bogatynia podjęła uchwałę o przyjęciu zmiany planu zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Bogatynia – terenu odkrywkowej kopalni węgla brunatnego w rejonie wsi Opolno-Zdrój. **Rada Miasta Bogatynia podjęła taką uchwałę, zanim doszło do zakończenia toczących się międzypaństwowych konsultacji przedmiotowej zmiany planu zagospodarowania przestrzennego z Republiką Czeską. W ten sposób doszło do poważnego naruszenia Dyrektywy SEA i polskiej ustawy o ocenie oddziaływania na środowisko.**

Postanowienie art. 8 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Radu 2001/42/WE w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko („**Dyrektywa SEA**”) głosi, że *raport o wpływie na środowisko, opracowany zgodnie z artykułem 5, stanowisko zgodnie z artykułem 6 i wyniki konsultacji transgranicznych zgodnie z artykułem 7 zostaną wzięte pod uwagę przy opracowaniu planu lub programu oraz przed jego przyjęciem lub przekazaniem do procesu legislacyjnego.* Podobna zasada jest wyrażona także w art. 11 punkcie nr 1 Protokołu o strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko do Konwencji o ocenach oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym, sporządzonego w Kijowie dnia 21 maja 2003 r.

Polska ustawa o ocenie oddziaływania na środowisko w postanowieniu art. 116 ust. 1 podaje, że **wyniki międzypaństwowym konsultacji, prowadzonych w ramach SEA, właściwy organ ma obowiązek wziąć pod uwagę przed zatwierdzeniem przedmiotowej koncepcji.**

Zgodnie z postanowieniem § 116 ust. 2 polskiej ustawy o ocenie oddziaływania na środowisko nie może dojść do zatwierdzenia koncepcji przed zakończeniem transgranicznej oceny jej oddziaływania na środowisko. Właściwy urząd musi zatem uwzględnić wyniki konsultacji międzypaństwowych przed wydaniem pozwolenia na przedsięwzięcie.

Oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko zgodnie z polskim prawem nie można przy tym dokonać wcześniej, niż zostanie podjęta decyzja o zmianie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Ze względu na to, że **uchwalenie zmiany miejscowego planu zagospodarowania**

przestrzennego miasta i gminy Bogatynia - terenu kopalni odkrywkowej węgla brunatnego Turów w rejonie wsi Opolno-Zdrój zostało przeprowadzone niezgodnie z polską ustawą o ocenie oddziaływania na środowisko i Dyrektywą SEA, nie można w tej chwili podjąć decyzji w sprawie oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko ani w sprawie innych powiązanych pozwoleń potrzebnych do realizacji przedsięwzięcia. Rzeczpospolita Polska odmówiła jednak uwzględnienia tego faktu i kontynuowała proces wydawania pozwolenia (proces koncesyjny), chociaż z punktu widzenia strony czeskiej proces SEA nie został jeszcze zakończony. Częściowe odniesienie się do uwag SEA zostało doręczone stronie czeskiej dopiero w piśmie 27 sierpnia 2019 r., czyli ponad dwa miesiące po uchwaleniu zmiany planu zagospodarowania przestrzennego, którego dotyczyła SEA. Jest zatem jasne, że ponieważ uwagi strony czeskiej zostały rozpatrzone dopiero po zakończeniu procesu SEA przez stronę polską, nie mogły być w żaden sposób uwzględnione w przedmiotowej zmianie planu zagospodarowania przestrzennego.

Dlatego składający domagają się, aby Komisja Petycji we współdziałaniu z Komisją Europejską zbadała, czy w procesie SEA strona polska przestrzegała Dyrektywy SEA, a także, aby Komisja Petycji zaapelowała do Rzeczpospolitej Polskiej o niekontynuowanie procesu wydawania pozwolenia na przedsięwzięcie (koncesyjnego), dopóki w procesie SEA nie zostaną wyjaśnione istotne zastrzeżenia Republiki Czeskiej.

3.2. Pozwolenie na realizację przedsięwzięcia byłoby niezgodne z Ramową Dyrektywą Wodną

Pozwolenie na realizację przedsięwzięcia byłoby niezgodne z art. 4 ust. 1 lit. b) punkt ii, Ramowej Dyrektywy Wodnej Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/60/WE (dalej tylko „**RDW**”). Wydanie pozwolenia na przedsięwzięcie doprowadziłoby do **długotrwałego braku poprawy, ewent. wysoce prawdopodobnego pogorszenia stanu jednolitych części wód, objętych oddziaływaniem przedsięwzięcia**,²⁶ bez przeprowadzenia oceny zastosowania²⁷ w zakresie możliwości derogacji z tego obowiązku zgodnie z art. 4 ust. 7 RDW. Jak wynika z odpowiedzi Komisji Europejskiej na pytanie europosłanki Ska Keller, „*pozwolenie na nowy projekt, który może mieć znaczący wpływ na jakość jednej lub więcej jednolitych części wód, może być wydane tylko po uzyskaniu wyjątku zgodnie z art. 4 ust. 7 RDW, jeśli interes publiczny będzie przemawiał za realizacją danego projektu i jeśli zostaną spełnione inne warunki wymienione w art. 4 ust. 7.*”²⁸ Chodzi o następujące warunki:

²⁶Na terytorium Republiki Czeskiej chodzi o jednolite części wód podziemnych 14200 i 14300. Na terytorium Rzeczpospolitej Polskiej chodzi o jednolitą część wód podziemnych GW600105.

²⁷Ocena zastosowania to pojęcie, którego WFD jednoznacznie nie używa, ale które wynika z praktyki stosowania tego artykułu przez Komisję Europejską (zob. WFD_guidance_document_nr_36_-_Article_4(7)_Exemptions_for_Environmental_Objectives z 2017 roku) i oznacza po prostu to, aby przed wydaniem pozwolenia na działalność zostały dostatecznie zbadane wszystkie warunki, których spełnienia wymaga art. 4 ust. 7 WFD.

²⁸www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-8-2018-006121-ASW_EN_html.

- Należy ustalić, czy zostały **podjęte wszystkie praktyczne kroki w celu zmniejszenia negatywnych wpływów danego projektu na stan danej jednolitej części wód.**
- W odpowiednim planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza muszą być **jasno sformułowane i wyjaśnione powody realizacji danego projektu**, tzn. dane odstępstwo należy uwzględnić już w odpowiednim planie dorzecza.
- Należy ocenić, czy nad **celami środowiskowymi określonymi w art. 4 ust. 1 RDW przeważają korzyści dla zdrowia ludzi, bezpieczeństwa ludzi lub zrównoważonego rozwoju, związane z realizacją projektu.**
- **Korzyści z realizacji danego projektu, z powodu technicznej niewykonalności lub nieproporcjonalnie wysokich kosztów ekonomicznych, nie można osiągnąć w inny sposób**, który z punktu widzenia ochrony środowiska stanowi znacząco lepszą opcję.²⁹

Przede wszystkim dla danego przedsięwzięcia **nie został spełniony nawet pierwszy z warunków**, którym jest **wprowadzenie danego wyjątku do odpowiedniego planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza.** Zgodnie z art. 3 ust. 4 RDW w przypadku transgranicznego oddziaływania przedsięwzięcia chodzi o wprowadzenie odstępstwa do międzynarodowego planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza, w tym przypadku do Międzynarodowego Planu Gospodarowania Wodami na Międzynarodowym Obszarze Dorzecza Odry. Z Międzynarodowego planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza **musi następnie wynikać, że wyjątek dotyczy wszystkich zainteresowanych państw.** Jednocześnie w Międzynarodowym Planie Gospodarowania Wodami na Obszarze Dorzecza musi być podane **wyjaśnienie, które spełniałoby wszystkie kryteria oceny zastosowania zgodnie z art. 4 ust. 7 RDW.** Przedmiotowy plan dorzecza (tzn. Plan Międzynarodowego Obszaru Dorzecza Odry na okres planowania 2016 – 2021, dalej także „**MODO**”)³⁰ nie zawiera jednak informacji o takim wyjątku o znaczeniu transgranicznym. Na str. 51 jest tylko podane następujące wyjaśnienie:

„W polskiej części MODO mniej rygorystyczne cele środowiskowe zostały wyznaczone ze względu na możliwości techniczne, ekonomiczne i społeczne w przypadku tych jednolitych części wód podziemnych, w odniesieniu do których wpływy antropogeniczne (związane z działalnością człowieka) wynikają przede wszystkim z istnienia głębinowego i odkrywkowego wydobywania.

Z powodu technicznej niewykonalności lub nieproporcjonalnie wysokich kosztów, związanych z podjęciem działań (np. koszty zamykania kopalni, działania dotyczące czynników społecznych z tym związanych, jakimi są wzrost bezrobocia, zaburzenie równowagi społecznej i kulturowej w regionach itd.), dla jednolitych części wód podziemnych, obciążonych takim ryzykiem, przewidziano

²⁹Zob. art. 4 ust. 7 RDW.

³⁰Dostępne online: http://www.poh.cz/assets/File.ashx?id_org=200341&id_dokumenty=2507.

zastosowanie wyjątków, dotyczących wyznaczenia mniej rygorystycznych celów środowiskowych w całym okresie, dopóki będzie istniał przemysł wydobywczy.”

Chodzi o stanowisko, które nie spełnia wymogów wyjątku zgodnie z art. 4 ust. 7 RDW, ponieważ: 1) tekst **ogranicza się do obszaru Rzeczypospolitej Polskiej**, 2) **nie oceniono kryteriów zgodnie z art. 4 ust. 7 RDW**, a jedynie kryterium zgodnie z art. 4 ust. 5 RDW, na podstawie którego można uzyskać tylko jeden wyjątek, wyłącznie do 2027 roku.³¹ **Ocena zastosowania zgodnie z art. 4 ust. 7 RDW nie została zatem przeprowadzona.**

Jak dotychczas jednak **spółka PGE ignoruje obowiązek uzyskania wyjątku dla przedsięwzięcia zgodnie z art. 4 ust. 7 RDW**. Składający przede wszystkim przypuszczają, że **proces wydawania pozwolenia na przedsięwzięcie nie może odbyć się wcześniej niż wyjątek zgodnie z art. 4 ust. 7 RDW zostanie podany w odpowiednim Międzynarodowym Planie Gospodarowania Wodami na Międzynarodowym Obszarze Dorzecza Odry**. Zaktualizowana wersja tego planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza ma być przygotowana na okres planowania 2021-2027. **A zatem pozwolenie na przedsięwzięcie nie może być wydane wcześniej niż w 2021 roku, w przeciwnym wypadku byłoby niezgodne z art. 4 ust. 7 RDW.**

W zaleceniach metodycznych Unii Europejskiej pojawiają się jednak także opinie prawne, wyrażające pogląd, że wyjątek zgodnie z art. 4 ust. 7 RDW może być przyznany przedsięwzięciu także mniej więcej w połowie obowiązywania planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza, w którym nie musi być podany.³² W takim przypadku następuje jednak *de facto* aktualizacja planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza poprzez zatwierdzenie danego wyjątku i tak samo jak przy bieżącej aktualizacji musi być tutaj zapewniony udział społeczeństwa, zgodnie z art. 14 ust. 1 RDW. **Udział społeczeństwa w zatwierdzaniu wyjątków zgodnie z RDW jest kluczowy między innymi przy określaniu przeważającego interesu publicznego**, zgodnie z art. 4 ust. 7 lit. c) RDW, co jest konieczne do (nie)wydania pozwolenia na oceniane przedsięwzięcie.³³ **Dlatego w zaleceniach metodycznych Unii Europejskiej wskazuje się, aby w takim przypadku wyjątek zgodnie z art. 4 ust. 7 RDW został rozpatrzony w ramach oceny oddziaływania na środowisko lub równoległe z nią.**³⁴

³¹Mimo że w Międzynarodowym Planie Dorzecza podano, że wyjątek będzie stosowany, „dopóki będzie istniał przemysł wydobywczy”, takie twierdzenie jest niezgodne z RDW, zgodnie z którą dobry stan jednolitych części wód musi być osiągnięty do 2015 roku, przy czym termin ten może być przedłużony maksymalnie na okres dwóch obowiązujących planów gospodarowania wodami na obszarze dorzecza, tzn. do 2027 roku. Do 2027 roku wszystkie jednolite części wód muszą osiągnąć jak najlepszy stan, z wyjątkiem zastosowania odstępstwa zgodnie z art. 4 ust. 7 RDW.

³²Guidance document No. 36 on Exemptions to the Environmental Objectives according to Article 4(7), str. 63.

³³Ibid, str. 59.

³⁴Ibid, str. 64. Dalej por. także Streamlining environmental assessment procedures for energy infrastructure Projects of Common Interest, str. 12. Dostępne online: https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/20130919_pci-en-guidance.pdf.

W przypadku omawianego przedsięwzięcia Turów w ramach TOOŚ nie przeprowadzono jednak danej oceny warunków udzielenia wyjątku zgodnie z art. 4 ust. 7 RDW, chociaż składający wielokrotnie zwracali uwagę na fakt, że realizacja przedsięwzięcia **doprowadzi do pogorszenia już i tak złego stanu ilościowego objętych przedsięwzięciem jednolitych części wód na obszarze Polski i Republiki Czeskiej**. Z tego powodu składający obstają przy przeprowadzeniu oceny przedsięwzięcia zgodnie z art. 4 ust. 7 RDW. Jeśli zostanie stwierdzone, że przedsięwzięcie nie spełnia warunków zgodnie z art. 4 ust. 7 RDW, nie może być zrealizowane.

Składający domagają się w związku z tym, aby Komisja Petycji we współdziałaniu z Komisją Europejską zbadała, czy wydanie pozwolenia na przedsięwzięcie bez testu zgodnie z art. 4 ust. 7 RDW było zgodne z Ramową Dyrektywą Wodną oraz aby wydała Rzeczpospolitej Polskiej zalecenia, jak przeprowadzić procedurę udzielenia wyjątku zgodnie z art. 4 ust. 7 RDW w kontekście transgranicznym.

1.1. Dotychczasowe postępowanie spółki PGE jest niezgodne z Dyrektywą EIA.

a) Proponowana przesłona (bariera) przeciwfiltracyjna nie jest wystarczającym działaniem minimalizującym.

Zgodnie z art. 7 ust. 4 Dyrektywy EIA zainteresowane państwa powinny omówić działania inwestora planowane w celu zmniejszenia lub najlepiej wykluczenia negatywnych wpływów przedsięwzięcia na środowisko. Zgodnie z art. 5 ust.3 Dyrektywy EIA wykaz przeprowadzonych działań minimalizujących muszą być częścią dokumentacji dotyczącej przedsięwzięcia. **Spółka PGE proponuje w dokumentacji jako jedyne działanie minimalizujące w celu złagodzenia wpływu na Republikę Czeską wykonanie tzw. przesłony przeciwfiltracyjnej** o parametrach ok. 1 m szerokości, 990 m długości i do 100 m głębokości, z wykorzystaniem technologii DSM.³⁵ Chodzi o podziemną ścianę o ograniczonej przepuszczalności, której głównym celem, zgodnie z twierdzeniem inwestora, ma być ograniczenie rozszerzania stożka depresyjnego na obszar RCz. Spółka PGE w dokumentacji EIA dowodzi, na podstawie wyników modelowania przesłony przeciwfiltracyjnej, faktycznej skuteczności tego działania, chociaż specjaliści mają wobec niego wiele zastrzeżeń. Przede wszystkim wybrana technologia w ogóle nie jest odpowiednia do wykonania tak głębokiej przesłony, proponowana głębokość przesłony jest ze względu na jej umieszczenie niewystarczająca, a modelowanie hydrologiczne jest niezgodne z bieżącą praktyką naukową. Nie jest prowadzona żadna **dyskusja o niepewnościach, interwałowym oszacowaniu wskaźników niezawodności ani analiza wrażliwości. Jest to najbardziej problematyczne pod względem ustalenia wartości współczynnika filtracji (K) przesłony przeciwfiltracyjnej**, który wyraża jej **zdolność powstrzymania przepływu wód podziemnych**, ma zatem kluczowe znaczenie dla powodzenia realizacji projektu. Im wyższą wartość osiągnie współczynnik filtracji, tym bardziej przepuszczalna, a zatem mniej

³⁵PGE: Raport środowiskowy, rozdział 19.3. Ograniczenie zakresu stożka depresyjnego.

skuteczna będzie przesłona przeciwfiltracyjna. Zgodnie z podstawowymi parametrami podanymi w dokumentacji EIA współczynnik filtracji osiągnie **minimalnie** 0,0016 m/d przy przesłonie o szerokości 1 m. **Nie jest jednak jasne, jaką maksymalną wartość może osiągnąć współczynnik filtracji przy rzeczywistej konstrukcji przesłony przeciwfiltracyjnej, aby nie doszło do nadmiernej przepuszczalności, a tym samym udaremnienia skuteczności danej bariery hydraulicznej.**³⁶

PGE nie zanalizowała tych uwag w wystarczającym stopniu, a nawet w trakcie oceny EIA podjęła praktyczne kroki prowadzące do realizacji przesłony³⁷, nie zważając na fakt, że koncesja na wydobywanie dla PGE nie została jeszcze przedłużona, a transgraniczna EOOŚ nie została zakończona. Takie postępowanie budzi wątpliwości co do uwzględnienia sensu i celu oceny EIA przez spółkę PGE i Rzeczpospolitą Polską. Składający obawiają się, że tak samo jak w przypadku przedwczesnego zakończenia oceny SEA dojdzie ze strony Rzeczypospolitej Polskiej do przedwczesnego zakończenia oceny EIA, bez wyjaśnienia i uwzględnienia przy realizacji przedsięwzięcia istotnych zastrzeżeń strony czeskiej.

Składający przypuszczają ponadto, że dla przesłony przeciwfiltracyjnej powinna być przeprowadzona EIA, co najmniej w formie postępowania sprawdzającego, ponieważ chodzi o *"urządzenie służące do akumulacji wody lub do jej długotrwałej retencji"*, zgodnie z załącznikiem II punktem 10 g) Dyrektywy EIA. Rzeczpospolita Polska nie wypełnia jednak tego obowiązku wynikającego z prawa europejskiego i dotychczas nie wszczęła postępowania sprawdzającego, dotyczącego wpływu przesłony przeciwfiltracyjnej na środowisko.

Następnie składający podsumowują, że przesłona przeciwfiltracyjna proponowana przez spółkę PGE nie jest wystarczającym działaniem minimalizującym zgodnie z art. 7 ust. 4 Dyrektywy EIA. **Z ekspertyzy dotyczącej skuteczności przesłony przeciwfiltracyjnej³⁸ wynika, że realizacja przedsięwzięcia, a jednocześnie ochrona danych źródeł wód podziemnych nie byłaby realistycznie możliwa, gdyby spółka PGE miała jednocześnie utrzymać dobre wskaźniki ekonomiczne.** Składający zwracają uwagę Komisji Petycji, że spółka o wielkości PGE dysponuje znaczącymi zasobami inżynierskimi i musi być zapoznana z występowaniem wszystkich wyżej opisanych problemów. Dlatego składający przypuszczają, że **spółka PGE już postanowiła dać pierwszeństwo korzystnej ekonomicznie realizacji przedsięwzięcia wbrew potrzebie ochrony regionalnych źródeł wody, próbując przy tym znieść zainteresowaną ludność praktycznie niemożliwym do zrealizowania modelem rzekomo minimalizującego działania.** W odniesieniu do projektu i instalacji przesłony należy jeszcze dodać,

³⁶W celu zapoznania się z bardziej szczegółową krytyką przesłony przeciwfiltracyjnej, zob. załączony dokument EMERMAN, Steven H.: An Evaluation of the Use of a Cutoff Wall for the Mitigation of Transboundary Groundwater Impacts from the Turów Coal Mine, Lower Silesia, Poland.

³⁷W związku z rozpatrywaniem zastrzeżeń spółka PGE poinformowała, że został już wybrany dostawca przesłony przeciwfiltracyjnej i rozpoczął pracę nad koncepcją tej przesłony, zob. PGE: ODPOWIEDŹ NA PISMO 70314_Liberecký kraj str. 7.

³⁸EMERMAN, Steven H.: An Evaluation of the Use of a Cutoff Wall for the Mitigation of Transboundary Groundwater Impacts from the Turów Coal Mine, Lower Silesia, Poland.

że **zasadnicze znaczenie będzie mieć mechanizm udziału strony czeskiej w zatwierdzeniu końcowego projektu przesłony, kontroli jej budowania** (w tym decyzja o ewentualnym przedłużeniu w odpowiednim kierunku lub jej zagęszczeniu w przypadku niewystarczającego ograniczenia przepuszczalności), **a przede wszystkim kontroli jej funkcjonalności za pomocą specjalnego monitoringu. Dlatego do celów oceny wpływów przesłony filtracyjnej na środowisko powinno być przeprowadzone niezależne postępowanie sprawdzające zgodnie z art. 4 ust. 2 Dyrektywy EIA.** Dotychczas jednak tak się nie stało. Składający z tego względu apelują do Komisji Petycji, aby w ramach swojej działalności kontrolnej poświęciła przedsięwzięciu wystarczająco dużo uwagi, dzięki czemu spółka PGE nie pozwoli sobie na ignorowanie w dalszym ciągu postulatów zainteresowanych podmiotów ze strony społeczeństwa czeskiego i nie zakończy procedury transgranicznej EIA do momentu, gdy wszystkie istotne uwagi specjalistów dotyczące skuteczności przesłony przeciwfiltracyjnej nie zostaną uwzględnione w projekcie realizacji przedsięwzięcia i gdy wpływ tej instalacji służącej do retencji wody nie zostanie oceniony co najmniej w ramach postępowania sprawdzającego zgodnie z art. 4 ust. 2 Dyrektywy EIA.

Z powodu niepewności co do skuteczności danego działania minimalizującego składający domagają się także od spółki PGE **gwarancji, że nie dojdzie do uszkodzenia źródeł wody kraju libereckiego, konkretnie poprzez utworzenie kompensacyjnego funduszu dla wszystkich, którzy mogą być potencjalnie dotknięci ubytkiem wód podziemnych.** Ten fundusz kompensacyjny powinien mieć formę rezerwy finansowej, jaką firmy wydobywcze powinny tworzyć na obszarze Republiki Czeskiej zgodnie z §37a ustawy nr 44/1988 Sb., prawo górnicze, do ewentualnego pokrywania szkód górniczych, do których należy także utrata lub znaczące zmniejszenie się ilości wód podziemnych pod wpływem trwającego wydobycia.³⁹ **Spółka PGE odmawia jednak utworzenia podobnego funduszu kompensacyjnego, tak samo jak odmawia bezpośredniego pokrycia Republice Czeskiej już poniesionych przez nią kosztów ustalenia wysokości dotychczas wyrządzonych szkód środowiskowych oraz zapewnienia zastępczych źródeł wody dla miejscowości znajdujących się w zasięgu realizacji przedsięwzięcia.**⁴⁰

Dlatego składający domagają się od Komisji Petycji, aby we współdziałaniu z Komisją Europejską zbadała, czy proponowana przesłona przeciwfiltracyjna jest wystarczającym działaniem minimalizującym zgodnie z art. 7 ust. 4 i art. 5 ust. 3 Dyrektywy EIA oraz czy w sprawie przesłony przeciwfiltracyjnej musi być przeprowadzone co najmniej postępowanie sprawdzające zgodnie z art. 4 ust. 2 Dyrektywy EIA. Ponadto składający domagają się, aby Komisja Petycji we współdziałaniu z Komisją Europejską zajęła stanowisko w kwestii, czy nieutworzenie wyżej wymienionego funduszu kompensacyjnego przez spółkę PGE jest zgodne z art. 14 o obowiązkowej rezerwie finansowej na podstawie

³⁹Zob. § 37 ust. 2 prawa górniczego.

⁴⁰Zob. np. odpowiedź rady nadzorczej spółki PGE z dnia 29.05.2019 r. na pytanie nr 11. Dostępne online na <https://www.gkpgc.pl/Investor-Relations/Current-reports/20-2019>.

dyrektywy 2004/35/WE z dnia 21 kwietnia 2004 r. o odpowiedzialności za środowisko w związku z zapobieganiem i usuwaniem szkód środowiskowych.

b) Raport środowiskowy posługuje się nieaktualnymi danymi i przemilcza niektóre dostępne informacje o wpływie przedsięwzięcia

W raporcie środowiskowym w odniesieniu do wpływu przedsięwzięcia na wody nie pojawiają się dane nowsze niż dane z 2015 roku, na podstawie których został następnie skalibrowany model prognozy wpływu przedsięwzięcia na stan wód w przyszłości. Przedstawiciele czeskiego społeczeństwa w ramach TOOŚ wielokrotnie wskazywali na fakt, że **wybór 2015 roku do sporządzenia modelu hydrogeologicznego wprowadza w błąd, dlatego ustalenia dotyczące wpływu przedsięwzięcia na wody podziemne są niedoszacowane**. W dokumentacji **w żaden sposób nie zostały na przykład uwzględnione dane z lat 2017 i 2018, gdy według danych wspólnej czesko-polskiej sieci monitorowania doszło do wyraźnego spadku poziomu wód podziemnych**,⁴¹ chociaż spółka PGE musiała je mieć z pewnością do dyspozycji.

Ponadto czeskie społeczeństwo, reprezentowane przez Kraj Liberecki, zażądało od PGE wyjaśnienia kwestii, czy model hydrologiczny demonstrujący wpływ przedsięwzięcia na wody podziemne został skalibrowany tylko dla stanu z 2015 roku. Jeśli tak, zażądała, aby kalibracja została przeprowadzona raczej dla kilku różnych stanów, aby model mógł być solidniejszy i bardziej wiarygodny. W Odpowiedzi spółka PGE potwierdziła, że model rzeczywiście został skalibrowany tylko dla stanu w 2015 roku, czyli na podstawie najnowszych dostępnych danych w czasie opracowywania modelu.⁴² Jak Kraj Liberecki wyjaśniał już wcześniej w swoim stanowisku w sprawie dokumentacji, model jest bardziej wiarygodny, jeśli jest kalibrowany dla różnych stanów hydro-meteorologicznych. **Ponieważ ten model został skalibrowany tylko dla jednego stanu (jesień 2015 r.), powstaje logiczne pytanie o stopień jego wiarygodności dla innych (w szczególności zdecydowanie odmiennych) stanów hydro-meteorologicznych, np. w okresie wyraźnej i długiej suszy lub dłuższego wilgotnego okresu z ekstremalnymi opadami.**

Spółka PGE informuje także, że kalibracja dla większej liczby wyraźnie różnych stanów hydro-meteorologicznych jest skomplikowana z powodu heterogeniczności modelowanego środowiska, jego uszkodzeń tektonicznych i wynikających z tego częstych różnic poziomu w piezometrach na krótkie odległości. Fakt ten jest jasny i odpowiada złożonej budowie geologicznej kotliny, dlatego składający w żaden sposób nie poddają go w wątpliwość i uznają, że pod względem kalibracji modelu wyraźnie komplikuje sytuację, a zgodność modelowych i rzeczywistych danych można uzyskać tylko do określonego stopnia. Mimo to jednak nie rozstrzyga to zastrzeżenia czeskiej opinii publicznej, dlatego model nie został skalibrowany dla większej liczby różnych stanów

⁴¹Wspólny czesko-polski monitoring poziomu wód podziemnych w rejonie kopalni Turów i na terytorium RCz. Grudzień 2018, str. 40.

⁴²ODPOWIEDŹ NA PISMO 70314_Liberecký kraj, str. 6.

hydrologicznych, aby był solidniejszy – przeciwnie, **niższy stopień zgodności modelowych i rzeczywistych danych osłabia wiarygodność modelu. Byłoby zatem logiczne, aby spółka PGE spróbowała zwiększyć jego wiarygodność w inny sposób, np. zgodnie z postulatem Kraju Libereckiego, właśnie poprzez skalibrowanie modelu dla większej liczby stanów. Spółka PGE odmawia jednak spełnienia tego postulatu czeskiej opinii publicznej.** Takie postępowanie niweczy sens i cel konsultacji transgranicznych EIA, ponieważ zgodnie z art. 7 ust. 1 lit. a) Dyrektywy EIA w ramach opisu przedsięwzięcia wszystkim zainteresowanym państwom muszą być przekazane **wszystkie dostępne informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu przedsięwzięcia. Ponieważ spółka PGE przemilcza dane nowsze niż z 2015 roku o wpływie przedsięwzięcia na wody, ten wymóg Dyrektywy EIA nie jest spełniony.**

W dokumentacji EIA jednocześnie w żaden sposób nie oceniono przedsięwzięcia pod kątem fazy zakończenia wydobywania w kopalni węgla brunatnego. Dokumentacja EIA i spółka PGE tylko w ogólny sposób wskazała, że po zakończeniu wydobywania zostanie przeprowadzona rekultywacja terenu w zakresie wód i lasów. Składający są jednak przekonani, że te aspekty przedsięwzięcia, czyli wskazanie konkretnych kroków, jakie zostaną podjęte po realizacji przedsięwzięcia, powinny być rozstrzygnięte już w tej chwili. Nie jest bowiem na przykład jasne, czy ze względu na zmiany klimatu i ubytek wód podziemnych i powierzchniowych, późniejsza rekultywacja wodna po zakończeniu przedsięwzięcia będzie w ogóle możliwa. **Właśnie te aspekty powinny być w opinii składających ocenione w ramach oceny wpływu przedsięwzięcia na środowisko.** Bez uwzględnienia późniejszej rekultywacji ocena oddziaływania przedsięwzięcia nie może być bowiem kompletna i wystarczająca.

Dlatego składający zwracają się do Komisji Petycji, aby zbadała nieprzytoczone w raporcie środowiskowym fakty, dotyczące wpływu przedsięwzięcia na środowisko. Ponadto składający domagają się, aby Komisja Petycji zgodnie ze sformułowanymi wyżej zastrzeżeniami Republiki Czeskiej wydała zalecenia dla polskich urzędów, o które raport środowiskowy spółki PGE powinien być uzupełniony. Jeśli Komisja Petycji będzie zajmować się niniejszą petycją dopiero wtedy, gdy TOOŚ zostanie już zakończona, składający wnioskuje, aby Komisja Petycji we współdziałaniu z Komisją Europejską zaapelowała do Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie wznowienia procesu TOOŚ i anulowanie wydanej decyzji środowiskowej, gdyby została stwierdzona niezgodność z Dyrektywą EIA. Ponadto składający domagają się od Komisji Petycji, aby przekazał ten fakt do wstępnego zbadania do Komisji Europejskiej.

c) Niezgodny z prawem przebieg konsultacji publicznych

Strona czeska w swoim stanowisku w sprawie raportu środowiskowego sformułowała wymóg przeprowadzenia konsultacji publicznych, dotyczących przedsięwzięcia, których celem powinno być rozpatrzenie i dokładne wyjaśnienie

uwag poszczególnych podmiotów do przedsięwzięcia. Konsultacje publiczne odbyły się w czwartek 19 września 2019 r. w Bogatyni. Składający muszą jednak stwierdzić, że **sposób prowadzenia konsultacji publicznych był niezgodny z prawem międzynarodowym i europejskim**, konkretnie z art. 3 ust. 9 Konwencji z Aarhus oraz z art. 7 ust. 5 Dyrektywy EIA. Przede wszystkim podczas konsultacji publicznych **żadna z uczestniczących stron nie może być dyskryminowana**.⁴³ Z tego powodu muszą być **zapewnione wystarczająco dobrej jakości usługi tłumaczeniowe, aby między stronami mogła być prowadzona potrzebna dyskusja i wymiana informacji**.⁴⁴ Jakość usług tłumaczeniowych podczas przeprowadzonych konsultacji publicznych była jednak tak niska, że **osoby czeskojęzyczne nie mogły w sposób zrozumiały przekazywać polskojęzycznym przedstawicielom spółki PGE swoich uwag i pytań, dotyczących wpływu przedsięwzięcia na środowisko, a tym samym efektywnie uczestniczyć w konsultacjach publicznych**. Inne naruszenie prawa polegało na **ograniczeniu wystąpień każdego przedstawiciela społeczeństwa do jednego pytania** i na początkowym **ograniczeniu czasowym wystąpień przedstawicieli społeczeństwa do zaledwie 2 minut** dla każdej osoby, mimo że **takie ograniczenia nie mają żadnych podstaw w porządku prawnym Polski ani Republiki Czeskiej** i niezgodnie z art. 7 ust. 5 Dyrektywy EIA uniemożliwiły w ten sposób efektywny udział społeczeństwa w konsultacjach publicznych, dotyczących przedsięwzięcia. **Strona czeska w związku z tym bezskutecznie domagała się, aby konsultacje publiczne zorganizowano ponownie**,⁴⁵ ponieważ **ze względu na poważne wady proceduralne przeprowadzonych konsultacji nie było możliwe wypełnienie sensu i celu konsultacji publicznych**, czyli przeprowadzenia **wspólnej dyskusji** i dokładne **wyjaśnienie uwag przez przedstawicieli społeczeństwa, bez dyskryminacji jakiegokolwiek ze stron**.

Ponieważ Rzeczpospolita Polska dotychczas nie przeprowadziła ponownych konsultacji publicznych, składający wnioskuje o zbadanie tego faktu przez Komisję Petycji. Następnie składający zwracają się do Komisji Petycji o przyjęcie zaleceń dla Rzeczypospolitej Polskiej, aby konsultacje publiczne odbyły się ponownie, tym razem z zapewnionym wysokiej jakości tłumaczeniem.

1.1. Realizacja przedsięwzięcia jest niezgodna z porozumieniem paryskim w sprawie zmian klimatu

Sam raport środowiskowy wspomina o niepewności dotyczącej wielkości wydobywania węgla w przyszłości w następstwie możliwych radykalnych zmian oddziaływania czynników zewnętrznych, co stanowi jedną z zasadniczych komplikacji w ocenie funkcjonowania kopalni Turów i jej wpływu na środowisko.⁴⁶ Jednym z decydujących powodów tej niepewności są **trwające zmiany klimatu**

⁴³Zob. art. 3 ust. 9 Konwencji z Aarhus.

⁴⁴Zob. art. 7 ust. 5 Dyrektywy EIA i Guidance on the Application of the Environmental Impact Assessment Procedure for Large-scale Transboundary Projects, str. 13, dostępne online: <https://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/Transboundary%20EIA%20Guide.pdf>.

⁴⁵GREENPEACE: Reakcja na odpowiedź spółki PGE na stanowisko w sprawie dokumentacji EIA dotyczącej przedsięwzięcia „Kontynuacja eksploatacji złoża węgla brunatnego Turów” z dnia 26.09.2019 r.

i znaczący udział przemysłu węglowego w bezpośrednich i pośrednich emisjach CO₂. **Planowane powiększenie wydobycia węgla brunatnego i jego następane spalanie do 2044 roku podważa realizację celów paryskiego porozumienia w zakresie utrzymania globalnego wzrostu temperatury poniżej 2°C, a w idealnym przypadku poniżej 1,5°C w porównaniu z erą przedindustrialną. Żaden z przedstawionych wariantów realizacji projektu nie obejmuje jednak możliwości wcześniejszego zakończenia działalności kopalni. Rozdział 10 raportu środowiskowego, zatytułowany „Wpływ realizacji przedsięwzięcia na klimat - ślad węglowy”, wbrew żądaniom strony czeskiej, nie został ponadto przetłumaczony przez spółkę PGE na język czeski, mimo że dla Republiki Czeskiej jest bez wątpienia szczególnie istotny.**

Z polskiej wersji dokumentacji wynika, że przy określaniu ilości emisji CO₂ pod wpływem realizacji przedsięwzięcia w obliczeniach w ogóle nie zostały ujęte emisje CO₂ ze spalania wydobytego węgla w elektrowni Turów, których powstawanie jest jednak nieodłącznie związane z realizacją przedsięwzięcia. Takie postępowanie jest niezgodne z art. 3 Dyrektywy EIA, zgodnie z którym oceniane muszą być nie tylko bezpośrednie, ale też **pośrednie wpływy przedsięwzięcia na środowisko.**

Równie ważny jest fakt, że czeska strona społeczna daremnie domagała się uzupełnienia oceny o informację, jaka ilość wypuszczonych emisji CO₂ wpłynie na klimat na świecie. **Konkretnie powinny być ocenione koszty społeczne, związane z emisjami dużej ilości CO₂ z kopalni i elektrowni Turów, które będą obejmować obliczenie spadku produkcji rolnej, wpływ na zdrowie ludzi, szkody na majątku i zwiększone ryzyko powodzi, tak samo jak wartość poszczególnych ekosystemów zagrożonych zmianą klimatu.**⁴⁷ **Inwestor ma obowiązek w ramach procedury EIA poinformować właściwe organy oraz społeczeństwo o wszystkich kosztach społecznych.** Od tej odpowiedzialności inwestor nie może się uwolnić na podstawie twierdzenia, że emisje gazów cieplarnianych, związane z kontynuacją eksploatacji kopalni węgla brunatnego Turów, stanowią tylko stosunkowo niewielką część całkowitych emisji wszystkich gazów cieplarnianych z kopalni węgla i elektrowni na całym świecie. Gdyby takie zastrzeżenie inwestora zostało zaakceptowane, nie byłoby możliwe zapobieżenie katastrofalnemu oddziaływaniu poważnych zmian klimatycznych, które są spowodowana właśnie przez sumę ciągłych emisji z poszczególnych źródeł.

Ponadto składający zwracają uwagę na nieprawdziwe i wprowadzające w błąd twierdzenia spółki PGE, że *„odnawialne źródła energii jak dotychczas nie zapewniają stabilnych dostaw energii, ponieważ są zależne od warunków atmosferycznych. Ich produkcja, eksploatacja i likwidacja mają także duże znaczenie dla środowiska, nie chodzi bowiem o źródła niewywierające żadnego*

⁴⁶Dokumentacja dotycząca Kontynuacji eksploatacji złoża węgla brunatnego Turów. Raport o oddziaływaniu na środowisko - podsumowanie w języku potocznym (niespecjalistycznym), str. 85.

⁴⁷Zob. Interagency Working Group on the Social Cost of Greenhouse Gase (Srpen 2016) Technical Support Document: Technical Update of the Social Cost of Carbon for Regulatory Impact Analysis Under Executive Order 128663 <https://www.usinflationcalculator.com/>.

wpływu na środowisko.”⁴⁸ **Twierdzenie, że odnawialne źródła energii nie mogą zapewnić stabilnych dostaw energii, podważa swoim przykładem duża liczba krajów o wysokim udziale odnawialnych źródeł energii i ze stabilnymi sieciami elektrycznymi.** Odnawialne źródła energii stanowią ponad 80% całkowitej produkcji energii w co najmniej 16 państwach.⁴⁹ Oprócz tego naukowcy z Uniwersytetu Stanforda dowiedli w swoich badaniach, że w przypadku **większości krajów świata (w tym Rzeczypospolitej Polskiej) możliwa jest eksploatacja stabilnej sieci elektrycznej z wykorzystaniem tylko w 100% czystych i odnawialnych źródeł energii** (tzn. wiatru, wody i promieniowania słonecznego). Badania te jednocześnie zdefiniowały dla Rzeczypospolitej Polskiej olbrzymi potencjał rozwoju w szczególności energetyki wiatrowej nad morzem.⁵⁰ **Wykorzystania energetyki opartej na surowcach kopalnych, a zwłaszcza wydobycia i następnie spalania węgla brunatnego, z uwagi na najnowsze wyniki badań naukowych, dotyczących jej wpływu na zmianę klimatu, w XXI wieku nie można już uważać za interes publiczny.**⁵¹ Ten trend potwierdza na przykład także raport z badań Komisji Petycji Parlamentu Europejskiego, który na temat wydobycia węgla w Europie podaje, co następuje: **„wydobycie węgla nie ma w Europie przyszłości ze względu na bezpośredni wpływ na środowisko, klimat i wykorzystanie gleby, na zanieczyszczenie powietrza, wody i powstawanie hałasu.”**⁵² Składający domagają się w związku z tym szczegółowej oceny wariantu zerowego w ramach oceny transgranicznej (tzn. niezrealizowanie przedsięwzięcia) i na podstawie dotychczasowych ustaleń przychylają się właśnie do tego wariantu. Składający domagają się ewentualnie przynajmniej realizacji wariantu kompromisowego, tzn. przedłużenia koncesji na wydobycia maksymalnie do 2030 roku i nałożenia obowiązku nierozszerzania obszaru wydobycia w pobliże granicy Republiki Czeskiej.

Ponieważ spółka PGE na wielokrotne żądania składających w żaden sposób nie reaguje, składający domagają się zbadania sprawy przez Komisję Petycji. Ponadto składający wnioskuje do Komisji Petycji o przyjęcie zaleceń, zgodnie z którymi spółka PGE miałaby obowiązek przygotowania i dokonania oceny wariantu o udokumentowanym, mniejszym wpływie na środowisko Republiki Czeskiej.

2. Podsumowanie

⁴⁸ODPOWIEDŹ NA PISMO 69944_Greenpeace, str. 9.

⁴⁹Zob. na przykład

https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_electricity_production_from_renewable_sources.

⁵⁰Jacobson, M. Z., Delucchi, M. A., Bauer, Z. A., Goodman, S. C., Chapman, W. E., Cameron, M. A.,... & Erwin, J. R. (2017). 100% clean and renewable wind, water, and sunlight all-sector energy roadmaps for 139 countries of the world. *Joule*, 1(1), 108-121. Dostępne online na:

<https://web.stanford.edu/group/efmh/jacobson/Articles/I/CountriesWWS.pdf>.

⁵¹Z najnowszego raportu uznawanego na świecie Międzyrządowego Zespołu ds. Zmian Klimatu (IPCC) z 2018 roku wynika pilna potrzeba jak najwcześniejszego zakończenia wydobycia i spalania paliw kopalnych (wśród których węgiel brunatny jest najbardziej szkodliwy dla środowiska) w krajach rozwiniętych gospodarczo, w przeciwnym wypadku nie będzie możliwe wypełnienie zobowiązań zawartych w paryskim porozumieniu klimatycznym, którym Rzeczypospolita Polska jest związana. Pełen tekst raportu, zob. http://www.ipcc.ch/pdf/special-reports/sr15/sr15_draft.pdf.

⁵²<http://www.europarl.europa.eu/cmsdata/156158/1165897EN.pdf>, str. 24.

Składający zwracają się do Komisji Petycji z wnioskiem o zbadanie dotychczasowego i przyszłego wpływu kompleksu Turów na środowisko wszystkich zainteresowanych państw (tzn. Republiki Federalnej Niemiec, Polski i Republiki Czeskiej). W przedstawionych wyżej punktach składający opisali naruszenia prawa europejskiego i ogólnych zasad sprawiedliwości, które dotyczą trwającej transgranicznej oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko. Składający zwrócili uwagę, że ich prawa w procesie TOOŚ były długotrwale naruszane przez Rzeczpospolitą Polską i dlatego domagają się, aby Komisja Petycji po zbadaniu sprawy przyjęła w tym zakresie zalecenia, zapewniłyby poprawę danej sytuacji. Składający domagają się także, aby Komisja Petycji poinformowała Komisję Europejską o problemie i udostępniła jej sprawę do wstępnego zbadania. Największego problemu składający dopatrują się w fakcie, że przedsięwzięcie zagraża źródłom wody pitnej w miejscowości Uhelná, z czym wiąże się konieczność zapewnienia zastępczego źródła wody pitnej dla mieszkańców obszarów przygranicznych, bez udziału spółki PGE w pokryciu kosztów, jakie składający ponieśli z powodu jej dotychczasowej i przyszłej działalności. Ze względu na znaczący element transgraniczny przedsięwzięcia składający domagają się omówienia przypadku Turów na posiedzeniu plenarnym Parlamentu Europejskiego.

W Libercu, dnia 26.11.2019 r.

Kraj Liberecki

Lista składających petycję i ich wyznaczonego przedstawiciela oraz zastępczego przedstawiciela zgodnie z art. 226 ust. 4 Regulaminu obrad Parlamentu Europejskiego:

Nazwa	Adres	Podpis przedstawiciela a statutowego
Kraj Liberecki (przedstawiciele składających)	U Jezu 642/2a, 461 80 Liberec 2	
Bílý Kostel nad Nisou	Bílý Kostel nad Nisou 206, 463 31 Chrastavá	
Černousy	Černousy 72, 463 73, Černousy	
Dětrichov	Dětrichov 2, 464 01 Frýdlant	
Frýdlant	T. G. Masaryka 37, 464 01 Frýdlant	
Heřmanice	Heřmanice 2, 464 01 Frýdlant	
Hrádek nad Nisou (zastępczy przedstawiciel)	Horní náměstí 73, 463 34, Hrádek nad Nisou	
Chotyně	Chotyně 163, 463 34, Hrádek nad Nisou	
Chrastavá	Náměstí 1. máje 1, 463 31 Chrastavá	
Kunratice	Kunratice 158, 464 01 Frýdlant	

Višňová	Višňová 184, 464 01 Frýdlant	
Greenpeace Česká republika	Prvního pluku 143/12,186 00 Praha	